

ÉLETSZENTSÉG ÉS ZSINAT

A II. Vatikáni zsinat az egész teológiában korszakalkotó fordulatot hozott. Ez a fordulat különösen szembetűnő a liturgikus-, a pasztorális-, és a lelkeségi teológiában. Jelen tanulmányunkban azt vizsgáljuk, mi újat hozott a Zsinat a lelkeségben.

Gyakorló lelkipásztorként láttam a hívekben lévő őszinte vágyat az Istennel való közösségre. Férfiak és nők, szülők és gyermekek, egyszerű és képzett emberek a szívük mélyén arra vágytak, hogy szentté legyenek. Ugyanakkor azt is láttam, hogy ez a vágy bennük megfelel annak, amit a Zsinat tanít arról, hogy „mindenki meg van hívva az életszentségre”, és hogy a világi feladatok és a családban élés nem akadály, még csak nem is hátrány az életszentség felé vezető úton.

A Zsinati tanítás azonban – műfajából kifolyólag – nagyon általános, és ha nincs egy konkrét út, egy mód, amely bemutatja, mit jelent az a gyakorlatban, akkor könnyen megmarad az elmélet szintjén és nem hozza meg a várt eredményt: a keresztény élet átalakítását az egyház közösségében és az egyes keresztényekben.

Öt évig működtem spirituálisként a Szegedi Papnevelő Intézetben és közel húsz éve oktatok a Szegedi Hittudományi Főiskolán. Úgy érzem, rendkívül fontos, hogy a papságra készülő fiatalok és a teológiát végző világi hallgatók jól ismerjék a II. Vatikáni zsinat tanítását ezen a téren is, és életüket annak megfelelően alakítsák.

Már XXIII. János pápa, aki a II. Vatikáni zsinatot megnyitotta, „új pünkösdről” beszél,¹ II. János Pál pápa pedig az „egyház tavaszáról” szól.

Aki ismeri a spiritualitás történetét, az egyértelműen megállapíthatja, hogy a II. Vatikáni zsinattal korszakalkotó fordulat következett be. Úgy tűnik, hogy a történelem folyamán, az ősegyház óta – az egyház szemléletében – Isten soha nem volt olyan közel minden keresztény számára, mint ma. Ezt biztos, hogy a Szentlélek művének kell tartanunk.

Milyen lelkeségi-teológiai újdonságokat hozott a II. Vatikáni zsinat?

---

1 „Szentlélek, újítsd meg korunkban csodáidat, mint új Pünkösödöt” XXIII. JÁNOS pápa zsinati imádsága, in: L. J. SUENENS: *Új pünkösöd?* Eisenstadt, 1976. 1. o.

TEOLÓGIA ÉS ÉLETSZENTSÉG

Talán soha nem jelentett egyetlen „teológia” sem olyan általános meghívást az életszentségre, mint a Zsinat teológiája. Ennek egyik előzménye a század húszas éveitől kezdődő „kerigmatikus teológia”.

E „mozgalom” szerint a teológia célja, hogy az üdvösség jóhírére meghívja az embert. „E mozgalom» eredetisége – ahogy *Szabó Ferenc* írja – a következő volt: hangsúlyozta, hogy a »tudományos«, skolasztikus teológiának megvan a létjogosultsága és értéke, de a hívő népnek szüksége van olyan teológiára, amely életközélbe hozza az üdvösség üzenetét”.² Ez a szemlélet teljességgel megvalósult a Zsinat egész tanításában. Régen a keresztények életszentségének témája legfeljebb az aszketikával foglalkozó könyvek egyik fejezetét alkotta, ma pedig központi helyet foglal el a teológiában.

A Zsinat után az egész kereszténységet az életszentségre való meghívás szemszögéből tekintjük. „A Zsinat az egész keresztény tanítást és életet mint igazság és élet szintézisét kívánta egybefoglalni. Azt a célt tűzte ki magának, hogy a híveket bevezesse Krisztus életébe”.³

Igen lényeges tanítása a Zsinatnak, hogy „mindenki meg van híva az életszentségre”. Ennek alapját az új egyházképben találjuk. E szerint az egyház elsősorban „Isten népe”, míg azelőtt az egyházat csaknem állandóan a hierarchiával azonosították. Az új nép jellemzője, hogy mindnyájan papok, így, az egyház igazi papi közösség. A megkeresztelték és megbérmáltak egysége Krisztussal, a Fővel annyira eleven és bensőséges, hogy papságában is mindnyájan részesülnek, ha nem is ugyanolyan módon. „Egyenlő a tagok méltósága – tanítja a Zsinat –, mert Krisztusban újjászülettek. Közös az istengyermek-ség kegyelme, közös a hivatásuk a tökéletességre”.⁴

SZENTLÉLEK, ÖKUMENIZMUS

Új módon tekintünk a Zsinat után a Szentlélekre is. Az ökumenizmusról szóló zsinati határozatban az egyház ünnepélyesen tudomásul vette, hogy a Lélek az ő templomajtóin kívül is fúj, akkor és ahogyan akar. A Lélek az üdvösség közvetítésére igénybe vesz más egyházi közösségeket is.⁵ Ennek a szemléletnek a dogmatikai konstitúció egyházfölfogásában van az alapja.⁶

2 SZABÓ F.: *Henri de Lubac az Egyházzól* Róma, 1972. 29. o.

3 CSERHÁTI J.: *Előszó in: A II. Vatikáni zsinat tanítása* Szent István Társulat, Budapest, 1975. 8. o.

4 *Lumen Gentium*, 32.

5 Vö. *Unitatis Redintegratio*, 3.

6 Vö. *Lumen Gentium*, 8.

A konstitúció lazított azon a fölfogáson, hogy a római katolikus egyház a maga látható formájában teljességgel azonos Krisztus titokzatos Testével, a Lélek jegyesével. Helyette azt állítja, hogy az egyház a katolikus egyházban fennáll (subsistit), de nem zárja ki, hogy szervezetén kívül is megtalálható a megszentelődés sok eszköze és sok igazság.⁷

Újak az életszentség elérését szolgáló utak is. Eddig a világ, sőt sokszor az embertárs is mintegy akadály volt, most úttá válik abban az új világszemléletben és új emberszemléletben, amit a Zsinat hozott.

A Zsinat emberlátásában fordulatot fedezhetünk fel. Az eddig egyoldalúan intellektuális szemlélet után helyet kap az élet és a megtapasztalás. Nemcsak az ember értelmi oldala a döntő a megismerés és a hit területén, mert amint *Alszeghy* megállapítja: „a hit ... igénybe veszi az emberi lét minden rétegét, minden rostját”.⁸ Korunk embere a tudás-keresés absztrakt korszakán túljutva, ma életszerűen és egzisztenciális értékrendjében kívánja birtokolni az igazságot.

A misztika már nemcsak a sajátos életállapotban élőknek a kivételes lehetősége, hanem minden megkereszteltnek elérhető és gyakorolható valóság. Az Istennel való egyesülés nem korlátozódik a nap néhány órájára, és nem követel élettől elszakított lelkiséget. A Zsinat világosan kimondja, hogy a keresztény tökéletesség minden életállapotban elérhető: a

világi hívők „ne válasszák külön életüket és a Krisztussal való egyesülést, amelyben még növekednek is, az Isten akarata szerint végezve munkájukat. A világiak szíves-örömezt haladjanak előre ezen az úton az életszentségben, a nehézségek okos, türelmes legyőzésére törekedve. Sem a családért való fáradozásnak, sem bármilyen világi foglalkozásnak nem szabad kivülesnie lelkiéletük körén, az apostol mondása szerint: »Akár mondtok, akár tesztek valamit, tegyetek mindent Urunk Jézus nevében, így adjatok hálat általa Istennek, az Atyának« (Kol 3,17).”⁹

A Zsinat utáni teológiában új hangsúlyt kap a szenvedés is. Nem akadály, bukatója a Krisztussal egyesült életnek, hiszen „a szenvedésben sajátos erő lakozik, sajátos kegyelem, amely belsőleg Krisztushoz közelíti az embert (...). Ő maga az, aki Vigasztaló Szentlelke, az Igazság Lelke által az emberi szenvedések legmélyén működik”.¹⁰

A szentség elérésének sajátos eszköze, útja a közösség. A Zsinat fontosnak tartotta hogy a különböző rendelkezéseiben foglalkozzon a keresztény közösség jelentőségével.

7 Vö. J. KREMER – W. KASPER: *Alkotó – Életadó – Megszentelő* Bécs, 1983. 95. o.

8 ALSZEGHY Z.: *Bevezetés a teológiába* Róma, 1975. 16. o.

9 Apostolicam Actuositatem, 4.

10 Salvifici Doloris, 26.

Ismételten szólt arról, hogy a keresztény közösség természetfeletti valóság, és éltetője a benne megjelenő Krisztus.¹¹

Az **evangelizáció** is szoros összefüggésben van az életszentséggel. Részben az Úrral való egységből kell táplálkoznia, másrészt az apostoli munka is hozzájárul annak a megszentelődéséhez, akinek ez a hivatása. A Zsinat a következőket írja ezzel kapcsolatban: „Nyilvánvaló, hogy az apostoli munka termékenysége attól függ, hogy mennyire eleven a kapcsolat Krisztussal, az Úr szava szerint: Aki bennem marad és én benne, az bő termést hoz, hisz nélkülem semmit sem tehettek”.¹²

A Zsinat és az azt követő egyházi dokumentumok, illetve a hittudósok kutatásai teológiai-lelkiségi területen új vívmányokat hoztak. Ahogy *Cserháti* püspök fogalmazta a zsinati dokumentumokhoz írt bevezető tanulmányában: „... a szó teljes értelmében a zsinati tanításból teológia született: az emberiség érdekében vállalt új keresés és elmélyülés az Isten szavát újból meg tudta fogalmazni és Isten mai akaratának megfelelően értelmezni. Ilyen értelemben szabad és kell is a II. Vatikáni zsinat sajátos teológiai jellegeről vagy új teológiájáról beszélni...”¹³

Amikor újdonságról beszélünk, tudatában vagyunk annak, hogy a kinyilatkoztatás az apostoli időkkel lezárult, de azt is tudjuk, hogy ezt a kinyilatkoztatást a kegyelem segítségével egyre jobban megértjük. A Zsinat által hozott újdonságot abban látjuk, hogy bizonyos igazságokat – amelyeket már a Szentírás és az atyák írásai is tartalmaztak, de amelyek a századok folyamán háttérbe kerültek – az egyház most új módon fedezett fel és a mai kor igényeinek megfelelően fogalmazott meg. Az újdonság állításával és kiemelésével tehát nem az eddigi tanítást tagadjuk. Ezzel kapcsolatban figyelemre méltó, amit *II. János Pál* az egyház szociális tanításával kapcsolatban megállapít: „Valójában a folytonosság és a megújulás igazolja az egyház tanításának maradandó értékét. Az egyház szociális tanításában ez a kettős jelleg tipikus. Egyrészt állandó, mert azonos alapeszméjében, »vezérelveiben«, »értékítéletében« és »cselekvési normáiban«, de főként az Úr evangéliumával való eleven kapcsolatában; másrészt ez mindig új is, mert állandóan alkalmazkodnia kell az idők változó körülményeihez”.¹⁴

Amikor a Zsinat új teológiájáról és új lelkiségéről beszélünk, ideértjük mindazokat a teológusokat, lelkiségi írókat és mozgalmakat, amelyek illetve akik munkájukkal „megelőzték” a Zsinatot, akiknek a nézeteit éppen a Zsinaton tette magáévá az egyház. A Zsinatnak voltak szellemi előzményei, gyökerei, nem a semmiből nőtt ki, gondoljunk csak *Teilhardra*, *Lubacra*, *Chenure*, *Guardinire*, *Mertonra*, stb.; vagy a biblikus-, litur-

---

11 Vö. Sacrosanctum Concilium, 7., Unitatis Redintegratio, 8., stb.

12 Apostolicam Actuositatem, 4.

13 CSERHÁTI J. i. m. 12. o.

14 Sollicitudo Rei Socialis, 3.

gikus- és egyes lelkiségi mozgalmakra. „A Zsinati határozatok szelleme valóban már évtizedekkel a Zsinat előtt érlelődött”.¹⁵

A „SZENTSÉG”-TÉMA JELENTŐSÉGE

Az (élet)szentség témája sokkal fontosabb és központibb helyet foglal el a kereszténységben, mint első pillanatra gondolnánk. Az ember szentté válása a megváltás célja és gyümölcse. Ebben Isten a kezdeményező és a főszereplő, aki egyedül „háromszor szent”.

A Biblia „a szentséget annak forrásában, Istenben határozza meg, akiből minden szentség ered. (...). A szentség természetének problémáját végeredményben Isten misztériumára vezeti vissza. (...) Az igazi és benső szentség: részesedés a Szeretetben, aki maga Isten (1 Jn 4,18), legyőzi a bűnt, amely meggátolta szentségének szétsugárzását”.¹⁶

Etimológiailag a héber „qados”, a görög „hagios” elkülönülést jelent, ami igen alkalmas Isten transzcendenciájának, fönségének jelölésére. „Amikor azt mondjuk, hogy Isten szent, azt akarjuk kifejezni, hogy ő egészen más, mint mindaz, amit megismerhetünk, hogy ő egészen különböző; létének intenzitását akarja kifejezni (...). A szentség abszolút értelemben Izrael Istenének lényegi attribútuma, és teremtetlen, fölfoghatatlan, minden teremtményt túlhaladó fönségét jelzi”.¹⁷

A „szent” kifejezés tehát elsősorban Istent illeti meg, és az összes neve közül talán a legkifejezőbben jelzi Isten lényegét. Isten más nevei ugyanis a teremtett világból lettek kölcsönözve.

Isten örök tervében ott szerepel az ember megszentelése, hogy közölje vele saját szentségét: Krisztusban „kiválasztott minket a világ teremtése előtt, hogy szentek és feddhetetlenek legyünk előtte”.¹⁸ „Ez a Szentháromság akarata és cselekedete, amit az egyszerűen hajt végre, aki »kiüresítette magát, szolgai alakot öltött, és hasonló lett az emberekhez«”.¹⁹ A Zsidókhöz írt levél ezt így fogalmazza meg: „E szerint az akarat szerint Jézus Krisztus testének feláldozása által egyszer s mindenkorra megszentelődünk. (...) Egyetlen áldozattal örökre tökéletessé tette a megszentelteket”.²⁰

Az ember szentsége részesedés Isten szentségében, Isten életében. Az ember annyiban szent, amennyiben a szent Isten lakást vesz benne. Ez a keresztség által és a Szentlélek működése folytán veszi kezdetét. Szent Pál azt állítja, hogy a megváltottak

15 NEMESHEGYI P.: *A missziós munka teológiája a zsinat után* in: Szolgálat 38. sz. 7. o.

16 X. LÉON-DUFOUR: „Szent” in: *Biblikus teológiai szótár* Róma, 1974. 1184. o.

17 E. ANCILLI: „Santità” in: *Dizionario di Spiritualita dei Laici* Ed. O.R. Milano, 1981. 248. o.

18 Ef 1,4

19 E. ANCILLI: i. m. 250. o., Fil 2,6

20 Zsid 10,10.14

a „Szentlélek templomai”,²¹ „Isten templomai”, és hogy valóságos közösségben vannak vele,²² Isten fiai, mert Isten Lelke vezérli őket.²³ A keresztényeket tehát joggal megilleti a „szentek” elnevezés, amellyel több helyen találkozunk is az Újszövetségben, így például a Filippiekhez írt levélben ezt olvassuk: „Pál és Timóteus, Krisztus Jézus szolgái a Filippiben élő összes szenteknek”.²⁴

A keresztények szentsége azonban követelményt is jelent, hogy szakítsanak a bűnnel²⁵ és Istennek tetsző módon cselekedjenek.²⁶ „A szent életnek ez a követelménye az alapja az egész keresztény aszketikának”.²⁷

Hogy a Zsinat tanításában is mennyire jelentős az életszentség témája, azt az a tény is mutatja, hogy az egyházzól szóló konstitúcióban, amely az egész zsinati tanítás alapokmánya, huszónégy alkalommal szerepel. A szentségről szóló zsinati tanítás igazi horderejét akkor tudjuk fölfogni, ha előzőleg egy történelmi áttekintést végzünk, mit jelentett az egyes korokban a szentség, hogyan alakult, fejlődött ez a fogalom, és milyen szentségi modellekkel találkozunk az egyház történelmében.

SZENTSÉG-MODELLEK A TÖRTÉNELEM FOLYAMÁN

Az egyház hiteles tanítása a szentséget mindig úgy tekintette, mint ami az istenszeretet és az emberszeretet legmagasabb kifejeződése, a Krisztusba való teljes átalakulás a keresztség következményeképpen. Ez a tanítás azonban korok és kultúrák szerint különféleképpen nyert kifejezést a hagiográfiában, és sajnos a gyakorlatban, a hívek köztudatában nemegyszer elhomályosult.

a/ I-IV. század: a vértanú eszménytől a monasztikus eszményig

Az első századokban a szent egyenlő volt a vértanúval. A vértanú volt az, aki szeretetét vére ontásával is bizonyította. A IV. századtól fokozatosan a monasztikusok lesznek az életszentség példái. „Így a szentség döntő módon monasztikus perspektívába került. Ebben a korban a keresztények arra törekedtek, hogy lelki életük minél hasonlóbb legyen a monasztikus élethez (...), az igazi pietást az Istennek való közvetlen szolgálatban látták. A lelkiség alaptónusa döntően negatív volt és a világból való menekülésen ala-

---

21 1Kor 6,11.20; Vö. 3,16k

22 2Kor 13,13

23 Róm 8,14-17

24 Fil 1,1; 4,21; Vö. Róm 1,7; 8,27; 1 Tim 5,10 stb.

25 1Tesz 4,3

26 2Kor 1,12

27 X. LÉON-DUFOUR i. m. 1190. o.

pult, mint ami az egyetlen mód arra, hogy hatékonyan járuljanak hozzá Isten országának eljövételéhez”.²⁸

b/ IV-VII. század: aszkéta-eszmény

A IV-VII. századig a szent alakjában túlsúlyba kerül a rendkívüli, a csodálatos elem. Ez hol a végletekig menő, rendkívüli aszkézisben, hol a felülről jövő, szintén rendkívüli közbelépésekben fejeződik ki. A szenteknél olyan rendszerek ezek a rendkívüliségek, hogy a szent ismérvei lesznek. Ilyen kategóriákkal mutatták be a szenteket, és ezt a fölfogást terjesztették az „életrajzok”, amelyeknek az volt a céljuk, hogy az égiek felé emeljenek, de ami odavezetett, hogy a szent a valós élet területéről a legendák ködös ragyogásába lett száműzve.²⁹

Ha jellemezni akarjuk az aszkéta szentet, kiemelhetjük a világgal szembeni elutasító magatartását. A „xenteiak” például ismeretlen helyekre menekültek, a „stiliták” és „anakhoreták” a magányt részesítették előnyben, a „saloi” örültnek akartak látszani Isten iránti szeretetből. Általában szigorú böjtöt, szilenciumot és önostorozást vállaltak. Teljesen befelé fordulva munkálták személyes életszentségüket, amiből az apostoli szellem és tevékenység teljes egészében hiányzott. A céljuk a kontempláció volt, amit radikális, gyakran szélsőséges formában megtestesülő aszkézis által igyekeztek elérni (pl. élve befalazottak).

Mindebben a gnoszticizmus (platonizmus, sztoicizmus) befolyását is fölfedezhetjük, mely a lélek és a test, Isten és a világ különbözőségének sőt egymással ellenséges mivoltának eszméjét a végletekig fokozta és hatásosan bevitte a keresztény tanításba.

c/ VII-XI. század: a közbenjáró és csodatevő

A meroving korban egyre nagyobb hangsúly kerül a csodákra. „A szándék az volt, hogy külső bizonyítékát adják a szentségnek, de ténylegesen a csoda az elsődleges tárgy lett a szent leírásában és értékelésében, a szent személyes tettei bemutatásának rovására. A szent alakját a közbenjáró és a taumaturgosz fényében szemlélték”.³⁰

d/ XI-XVI. század: erények és csodák egyensúlya, a tevékeny szeretet hangsúlyozása

A XI-XVI. század a kanonizációs gyakorlat kialakulásának időszaka. Ekkor az aszkéta és a misztikus vonás, az erények és a csodák harmonikusabb egyensúlyba kerülnek a szentek értékelésében. *Aquinói Szent Tamás* teológiai alapokon újra helyreállítja az első időktől elismert tanítást, mely szerint a keresztény tökéletesség és szentség lényegileg a szeretetben áll, és minden állapotban és helyzetben megvalósítható, elegendő

28 E. ANCILLI: i. m. 253. o.

29 Vö. G. BARDY: *Biographies spirituelles: Antiquité chrétienne* in: Dictionnaire de Spiritualité, vol. 1., 1634. o.

30 E. ANCILLI: i. m. 254. o.

hozzá a parancsok megtartása.³¹ Tehát a keresztény tökéletesség elérésében nem az evangéliumi tanácsok szerzetesi státuszban való gyakorlása a döntő. Mindenkinek a saját helyzetében kell az evangéliumi tanácsokat követni. Vagyis a keresztényeknek a világban a „tanácsok lelke” a kötelező. Ez azt is jelenti, hogy a tanácsok lelkét tudni kell lefordítani és megvalósítani a konkrét életben.

Szent Tamás a monasztikus magatartás mellett, amely azoknak az útja, akik lemondtak a világról és a közvetlen Istenre irányuló erények elérésére törekcszenek, lehetségesnek tart egy tipikusan laikus magatartást azok számára, akik hivatásuknál fogva a világi dolgok megszentelése által haladnak előre a tökéletességben. „Sajnos a pietás további történetében, ellentétben a *Szent Tamás* által kijelölt úttal, egy túlzottan aszketikus és konventuális fölfogás bontakozott ki”.³²

A **reneszánsz és a humanizmus** hatására enyhülnek a fizikai önmegtagadások, már nem tartozik a szentség lényegéhez a világból való menekülés és a világ megvetése (Vö. az új szerzetesrendek szabályzatai). A penitencia külső eszközei helyett a belső önmegtagadásra és a tevékeny szeretetre helyeződik a hangsúly. Az új tendencia legjellegzetesebb képviselője *Szalézi Szent Ferenc*. Teotimus című művében a szeretetet, mint a keresztény pietás princípiumát mutatja be. Ez azok számára is élhető, akik világi hivatásban vannak elfoglalva. Tehát a laikusok nincsenek hátrányban a szentté válásban a kolostorban élő, fogadalmas szerzetesekkel vagy papokkal szemben.

e/ XVI-XVIII. század: a szent alakja megközelíthetetlen és sematikus

A XVI-XVIII. század **barokk lelkisége** a szentet csodálatos, fantasztikus, megközelíthetetlen dicsfénybe helyezi. Az erények erdejében a szent könnyen sematikussá válik és föloldódik a névtelenségben. Tipikus az ábrázolás is: az oltárok fölé, aranyozott fülkébe állított isteni, boldog valaki sugárkoszorúval körülvéve. Csodálatos lény, de szinte elképzelhetetlen. Ennek következtében a hívek nagy részében az a meggyőződés alakult ki – s ez századunk elejéig éreztette hatását –, hogy a szentség néhány kivételezett személy számára lehetséges.

f/ XIX-XX. század: a szent követhető, mert egy közülünk

Az előző kor fölfogásával szemben ma a szentet jobban „köztünk lévőnek”, „emberibbnek” és megközelíthetőbbnek akarjuk. Ez az új irány igyekszik a szent emberi, történelmi oldalát is figyelembe venni. A valóság egészét szemléli a kritika, a pszichológia, a szociológia és a teológia fényében, azzal a szándékkal, hogy bemutassa, bárki olyanná tud válni, mint ők, természetesen ki-ki hivatása és feladatai szerint különböző módon.

31 Summa Theologica II, 184,3

32 E. ANCILLI i. m. 254. o.

„Inkább azt akarjuk fölfedezni a szentekben – mondta VI. Pál – ami összekapcsol bennünket, mint azt, ami megkülönbözteti őket tőlünk (...); a mi fáradozásainkban akarunk testvért találni bennük (...), akik velünk együtt részesei a nehéz földi létnek”.³³

Korunk életszentségi modelljének is vannak hiányosságai – ezekről sem szabad elfelejtkezni. Gyakran a szentségben egy emberi tökéletességet látnak, és úgy állítják be, mintha a szentség elsősorban az emberi erőfeszítés gyümölcse lenne. Ezzel szemben *Pascal* álláspontján vagyunk, aki azt mondta: „Hogy egy emberből szent legyen, abszolút szükséges, hogy Isten kegyelme működjön; aki kételkedik ebben, az nem tudja sem azt, hogy mi a szent, sem azt, hogy mi az ember”.³⁴

Továbbá sokszor annyira hangsúlyozzák a szeretet horizontális irányát, hogy egészen feledésbe merül „a keresztény vallás még alapvetőbb aspektusa, ami az Isten iránti szeretet: imádságban és a belső élet tetteiben”.³⁵ A földi értékeknek az egyoldalú hangsúlyozása és Isten tevékenységének, kezdeményezésének elfelejtése a szekularizációhoz, az „Isten nélküli szentség” abszurditásához vezethet.

„A szentség azonban természetfeletti valóság, amit nem oldhatunk fel pusztán emberi erőfeszítésben, sem természetes szinten mozgó tökéletességben. A szentség Istentől ered, Krisztus Lelkéből, aki kiárasztja a „charitas”-t a hívek szívébe.³⁶ Tehát visszavezethetetlen az ember pusztán természetes tökéletességére”.³⁷

A szentség-modellek vázlatos áttekintéséből levonhatjuk azt a következtetést, hogy a szentség korok, kultúrák, irányzatok, „az idők jelei” szerint ugyan nagyon különböző ruházatban jelenik meg, de a lényeg mindig fölfedezhető a változatos megjelenési formák mögött: az Istennel való egyesülés keresése, a teljes Krisztushoz hasonulás.

Más kérdés az, hogy a népi fölfogás olykor figyelmen kívül hagyja a tanítóhivatal álláspontját, a teológia eredményeit, és saját vágányán halad: a szentben nem a leglényegesebb vonásokat emeli ki, sőt a lényegtelen túlzott előtérbe állításával esetleg teljesen elfedi azt, ami a szentet alkotja.

EGYETEMES HIVATÁS A SZENTSÉGRE A ZSINAT TANÍTÁSÁBAN

Az egyházzól szóló konstitúcióban a Zsinat külön fejezetet szentelt ennek a témának a következő címmel: „Az egyházban mindenki meg van hívva az életszentségre „. Az

33 AAS 55 (1963) 1025

34 Vö. E. ANCILLI: i. m. 255. o.

35 uo.

36 Róm 5,5

37 E. ANCILLI: i. m. 255. o.

egyik legeredetibb és a Zsinat után a lelkiségben talán a legtöbbet idézett zsinati tanítással állunk szemben.

Itt is – mint a zsinati fordulat más pontjainál – egy kezdettől fogva meglevő, de újra felfedezett és aktualizált igazságról van szó. Az Ószövetség és az Újszövetség egyaránt számos helyen tanítja a választott nép illetve a megkereszteltek tökéletességre való általános meghívását. Az atyák ilyen irányú gazdag tanításából igen jellemzőek *Szent Ágoston* szavai. A mártírok példájából indul ki, akik vérük ontásáig követték Jézust, de rögtön hozzát teszi, hogy nemcsak ők követték. „Valóban, miután ők elmentek, nem dőlt le a híd; a forrás sem száradt ki azután, hogy ők ittak belőle. Az Úr szép kertjében ó, testvéreim, nemcsak vértanúk rózsái, de szüzek liliumai, a házasságban élők borostyánjai és özvegyek violái is vannak: Krisztus mindenkiért szenvedett. Teljes igazsággal írták róla: »Ő azt akarja, hogy minden ember üdvözljön és eljusson az igazság ismeretére«”.³⁸

a/ A világi hívő méltósága

Az egyház történetében az idők folyamán eltolódás történt a tökéletes életállapotban lévők javára annyira, hogy a tökéletes életállapotot azonosították magával a tökéletességgel (vagy legalábbis a hívek köztudatában így csapódott le).

A Zsinat újdonsága – hogy „rehabilitálta” a világban élő Krisztus-hívőket – annak köszönhető, hogy az „Isten népe-egyházkép” igen jól kidomborította az egyház tagjainak egyenlő méltóságát. Amint *Lubac* írja: „... a **Lumen Gentium** az Isten népe eszméjét emeli előtérbe. Joggal látják ebben az eredményben nem csupán a **Lumen Gentium** kezdetű konstitúció, hanem az egész II. Vatikáni zsinat egyik legfontosabb eredetiségét”. Ez az eszme „megóv minket attól, hogy a világiak és a hierarchia kapcsolatának, a pásztorok és a nyáj viszonyának értelmezésében egyoldalúak legyünk”.³⁹

b/ A közös alap: a keresztség

A Zsinat előtti egyház, mint közösség, meglehetősen „arisztokratikus” volt: bárkit felvett ugyan tagjai sorába, de a tagokat túlságosan nagy távolság választotta el egymástól. Klérus és laikusok, átmenet nélküli szakadékkal elválasztott rétegeket képeztek. A klerikalizmus nem alaptalan vád, hanem szomorú valóság volt. Az egyházzal szembeni konstitúció ezen változtatott. A világiakról szóló fejezetben már jól kidomborodik, hogy a hierarchia és a világi hívők egy testet alkotnak. Sokkal nagyobb közöttük a meg-

38 SZENT ÁGOSTON: *Homilia Szent Lőrinc ünnepére* PL 38, 1396. o.

39 SZABÓ F. i. m. 150. o.

egyezés, mint a különbség. Mindenféle tekintélynek csak egy jogos gyakorlási módja van: Isten népének szolgálata.

A zsinati teológia azzal is hozzájárult a világiak méltóságának helyreállításához, hogy erősen hangsúlyozta a keresztség alapvető jelentőségét. Például a szerzetesekről szóló határozat szerint a szerzetesi konsekráció csak a keresztségi konsekrációban gyökerezhet, azt nem múlja felül, csak tökéletesebben fejezi ki.⁴⁰

A „mindenki meg van hívva az életszentségre” állításból a „mindenki” természetesen a „világiak” miatt fontos, hiszen a szerzetesek, papok meghívottságát a történelem folyamán sosem vonták kétségbe. A kijelentés így valójában azt mondja: a világiak is meg vannak hívva. Természetesen a „mindenki” sokkal kifejezőbb, és a közös alapra utal, ami – mint már említettük – „az egyház: Isten népe” szemléletben és a keresztségi „konsekrációban” van. A *Lumen Gentium* IV. fejezetében – mely a világi hívekről szól – olvassuk: „Egy tehát az Isten választott népe (...). Egyenlő a tagok méltósága (...) közös a hivatásuk a tökéletességre. (...) Ha tehát nem is mindenki jár ugyanazon az úton az egyházban, de valamennyien meg vannak hívva az életszentségre...”⁴¹

A leghíresebb a 39. pont megállapítása: „Ezért az egyházban mindenki, akár a hierarchiához tartozik, akár ennek lelkipásztori gondozása alatt áll, meghívást kap az életszentségre, az apostol szava szerint: »Az Isten akarata, hogy szentek legyetek»”.⁴² A 40. pont szentírási alapon tárgyalja ugyanezt az igazságot, amint a nem hivatalos cím is mutatja: „Bizonyítás a Szentírásból”. Tíz helyet idéz a szöveg az evangéliumokból és levelekből válogatva. Legpregnansabb megfogalmazás ebből a szempontból: „Az Úr Jézus mindenegyes tanítványát különbségtétel nélkül hívta az életszentségre: »Legyetek tökéletesek, amint mennyei Atyátok tökéletes« (Mt 5,48). (...) Mindenki előtt világos tehát, hogy bármilyen rendű-rangú keresztény ember meg van hívva a teljes értékű keresztény életre és a tökéletes szeretetre...”

Tehát azoknak, akik a világban dolgoznak nem kell kerülő úton vagy mesterkéltnél gyakorlatokkal keresni a szentség elérését, „mert minden munkájuk, imádságuk, apostoli kezdeményezésük, hitvestársi és családi életük, testi-lelki pihenésük, sőt az élet terhei is Jézus Krisztus által Istennek kedves lelki áldozattá válnak”.⁴³ Ugyanezt az igazságot erősíti az egyházzal szóló konstitúció 41. pontja, amikor ezt mondja: „Akik dolgoznak (...) éppen mindennapi munkájukkal emelkedjenek egyre magasabb életszentségre. (...) Minden keresztény hívő napról napra jobban megszentelődik sajátos helyzetében, fel-

40 Vö. *Perfectae Caritatis*, 5.

41 *Lumen Gentium*, 32.

42 1Tész 4,3; Vö. Ef 1,4

43 *Lumen Gentium*, 34., Vö. 1Pt 2,5

adataiban és életkörülményei között, sőt éppen mindezek által, ha hittal fogad mindent a Mennyei Atya kezéből, és együttműködik az isteni akarattal”.

c/ Az út: Isten akaratának megtétele

Minden keresztény hívő szentsége azért lehetséges, mert igazából egyetlen út van annak elérésére: Isten akarata. Ez az, ami kötelezi a szerzeteseket, akik Jézushoz akarnak hasonlítani, ez biztosítja a papok életének egységét, hogy ne vesszenek el sok irányú tevékenységükben, hanem növekedjenek a tökéletességben; az isteni akarattal együttműködve szentelődnek meg napról napra a dolgozók, a családok és a szenvedők is.

II. János Pál pápa a „Christifideles laici” kezdetű apostoli iratában – mely az 1987-es püspöki szinódus eredményeit foglalja össze – folytatja a zsinati gondolatot a világiak szentségre való meghívásáról. A 16. pontban ezt olvassuk: „A II. Vatikáni zsinat döntő dolgokat mondott ki az életszentségre való általános hivatásról. Sőt. Elmondhatjuk, az volt a Zsinat legfontosabb feladata, hogy célul tűzze ki a keresztény élet evangéliumi értelmű megújítását az egyház minden fia és leánya számára. Ez nem csupán erkölcsi kíváncsalom, hanem elkerülhetetlen követelmény, amely az egyház misztériumából következik”.

d/ Szentség az egyes életállapotokban

Az életszentség nem luxus és nem is fakultatív, vagy egyesek privilégiuma, hanem a keresztény élet belső követelménye. Az egész egyház van meghíva az életszentségre. A Zsinat életállapotok szerint külön-külön is megfogalmazta a szentségre való törekvés kötelességét, illetve az egész egyház szentségéhez való hozzájárulást.

A püspökök „szentül és örömmel, alázatosan és bátran végezzék szolgálatukat. Ha így dolgoznak, a megszentelődés kiváló eszközét fogják munkájukban megtalálni. (...) Ne féljenek akár életüket is odaadni juhaikért, és mint a nyáj mintaképei, saját példájukkal is vezessék egyre nagyobb életszentségre az egyházat”⁴⁴

A papoknak „az életszentség ragyogó példaképeivé” kell válni, miközben „Isten egész népéért hivatalosan könyörögnek és áldozatot mutatnak be”⁴⁵

A papokkal együtt az életszentségre vannak hívva „az **alsóbb szolgálatban lévők is**”, a diákónusok, a papnövendékek és még inkább a szerzetesek.⁴⁶

44 Lumen Gentium, 41.

45 uo.

46 uo.

A **laikusok** nem egyszerű nézők, „a laikus első osztályú keresztény, semmivel sem kisebb a papoknál vagy a szerzeteseknél a természetfeletti élet megvalósítását illetően”.⁴⁷

Természetesen az egyházban a történelem folyamán mindig voltak a laikusok között is szentségre törekvő egyének és az életszentség elérését szolgáló széles körű mozgalmak. Gondoljunk csak a XII-XIII. században a szegénység jellegzetes evangéliumi mozgalmaira, amelyek a tökéletesség követelményével léptek fel és nagyban hozzájárultak egy hitelesebb kereszténység elterjedéséhez. Ezek, ha nem is olyan mélyen, de hosszú időn át ébren tartották azt az eszmét, hogy minden kereszténynek „kötelessége” a tökéletesség.

e/ „Belső életet” élni a társadalomba merülten

A „belső életet” Szalézi Szent Ferenc (1567-1622) hozta igazán közel a világban élő személyekhez. Különösen a „**Filotea**”-ban, mindent megtesz annak érdekében, hogy kimutassa: „a szentség tökéletesen összeegyeztethető mindenféle hivatallal, a polgári élet bármely státuszával, és a világban bárki képes a lelke üdvösségének megfelelően viselkedni, feltéve, ha megőrzi magát a világi lélektől”.⁴⁸ Senki sincs kizárva abból, hogy Istennek szentelt életet éljen: sem a katona, sem az iparos, sem a házasságban élő... Csak összhangba kell hozni a belső és külső életet.

A szentségre való egyetemes meghívást különös erővel hangsúlyozta XI. Pius egész pápasága alatt, és ezt folytatták utódai is. A II. Vatikáni zsinat ezt a folyamatot koronázta meg a **Lumen Gentium** 5. fejezetével. „Az egész konstitúció egyik legújyszerűbb és legszuggesztívebb fejezete ez”,⁴⁹ kiemeli a keresztény szentség alapjait. Ezt négy pontban foglalhatjuk össze a szöveg alapján:

1/ A szentség inkább és előbb Isten műve, mint az emberé.

2/ Ezért elsődleges alapja: a szentségek és a kegyelem.

3/ A szentség lényegileg az egyházban valósul meg, amely természetfeletti és hierarchikus közösség a Szentlélektől vezetve és az Úr akaratából látható szervezettel ellátva.

4/ A keresztény szentség lényege a szeretetben található, ami egyetlen építő ereje az egyháznak. A keresztény élet célja és mértéke a szeretet Isten és az embertárs felé.

Ahhoz tehát, hogy valaki „megvalósult” ember és keresztény legyen, nem kell kivonulni a világból és másoktól különböző életformát magára öltetni, hanem arra van szükség, hogy megértse és tökéletesen aktualizálja a keresztény szeretet követelményeit

47 E. ANCILLI: i. m. 257. o.

48 uo.

49 E. ANCILLI: i. m. 259. o.

a konkrét életállapotában. Mindenki azáltal éri el a tökéletességet, ha a maga életállapotában megvalósítja a szeretet teljességét.

Kétségkívül a II. Vatikáni zsinat ezen a területen a tökéletes élet új típusainak a „feltalálására” ösztönöz a mindennapi élet mindenki számára közös feltételei között. Szükséges, hogy az Úr Lelke új élet-modelleket támasszon, akik a világba merülten élnek, megosztva annak örömeit, reményeit, hódításait és kudarcait, törvényes emberi törekvéseit és félelmeit. A Szentlélek bizonyára nem mulaszt el ilyeneket támasztani, mert már a Zsinaton fölvezolta ennek a programnak a főbb vonalait, de szükséges, hogy legyen, aki hallgat az Ő hangjára.⁵⁰

SZÜZESSÉG ÉS HÁZASSÁG: A SZENTTÉVÁLÁS KÉT MÓDJA

A *Lumen Gentium* 41. pontja arról beszél, hogy az életszentség lényege mindig ugyanaz: „A különféle életformákban ugyanazt az életszentséget ápolják (...), követik a szegény, alázatos és keresztyén hordozó Krisztust. (...) Mindegyiküknek – kegyelmi adományuk szerint – vonakodás nélkül annak az élő hitnek az útján kell járnia, amely felszítja a reményt és a szeretet által munkálkodik”. Már Szent Pál megírta, hogy „a lelki adományok (karizmák) különfélék”, és „a Lélek megnyilvánulásait mindenki azért kapja, hogy használjon vele”.⁵¹

A Zsinat utáni szemléletben a szüzességet, illetve a celibátust karizmának tartjuk, vagyis a Lélek ajándékának, amely a szentség elérésének egyik kiváló útja és az egész egyháznak „javára van”. A házasság szintén út a szenttéváláshoz és építi az egyházat. Ezzel kapcsolatban idézzük a Zsinatot, mely a Világiak apostolkodásáról szóló határozatban a következőket mondja: „A világiak lelkiéletének sajátos formát ad a házas és családi állapot (...). Szünet nélkül fejlesszék tehát azokat a nekik juttatott tulajdonságokat és készségeket, amelyek a maguk állapotának felelnek meg, és állandóan hasznosítsák Szentlélektől kapott sajátos adományaikat. (...) Az ilyen igazi lelki- és apostoli életnek tökéletes példája a Boldogságos Szűz Mária: mint bárki más, élte a földön családról való gondoskodással és munkával teli életét, de mindenkor bensőségesen kapcsolódott Fiához”.⁵²

Az egyházzól szóló konstitúció pedig ezt mondja: A házastársak „a házasság szakramentális erejével kölcsönös életszentségre segítik egymást a házasesetben, a gyermekek vállalásában és nevelésében”.⁵³

50 Vö. C. COLOMBO: *La spiritualità del cristiano nel mondo contemporaneo* Rivista del Clero Italiano 49 (1968) 517-526. o.

51 1Kor 12,4.7.

52 Apostolicam Actuositatem, 4.

53 *Lumen Gentium*, 11.

A két életállapot egymás mellé állításával (a házasság „fölemelésével”) nincs kibé-
bítve a pap és a szerzetes szerepe és hivatása. *Bernard Häring* véleménye szerint a külön-
böző hivatások – az egyetlen Isten népén belül – kölcsönösen megvilágítják és erősítik
egymást. Az Isten Országáért vállalt celibátus karizmáját és hivatását csak akkor lehet
teljesen megérteni, ha a házások közötti szeretettel együtt tekintjük, vagyis a szeretet
szentségének abban a fényében, amely üdvözítő módon egyesíti Krisztust az egyház-
zal.⁵⁴

a/ A szeretet két módja

A szüzesség és a házasság két módja a szentség elérésének, mert mindkettő a szeretet
kifejeződése, ami pedig a keresztény szentség lényege. Szent Pál a Korintusiakhoz írt
első levelének 7. fejezetében – jóllehet az ő életformáját ajánlja és előnyben részesíti –,
aláhúzza, hogy mindenkinek megvan a maga kegyelmi ajándéka, aminek a végső jelen-
tőségét a szeretet adja. Házasságban és szüzességben egyaránt megvalósul az üdvösség
és szentség a szeretet gyakorlása és kiáradása által: a házasságban a kölcsönös ajándé-
kozásban, a szüzességben a másokért adottságban.

A házások életszabályát Szent Pál így határozza meg: „Az asszony engedelmeskedjék
férjének, akárcsak az Úrnak. (...) Férfiak, szeressétek feleségeteket, ahogy Krisztus is sze-
rette az egyházat, és feláldozta magát érte...”⁵⁵

Mélyrehatóan fejtegeti *Ermanno Ancilli* ezt a témát a „szentségről” írt szócikkely-
ében.⁵⁶ A házasságban két személy belép az Abszolútum misztériumába, ahonnan az
emberi szeretet igazi méltóságát, hűségét kapja. A hit szempontjából nézve a házasság-
ban a hívő Isten Országának transzcendens értékeit valósítja meg, és jelzi Istennek az
emberekkel való szövetségét, amely Krisztusban és az egyházban teljesül be. Az emberi
szeretet Istentől fölvéve mintegy a lelki termékenység eszköze és az üdvözítő szeretet
hirdetője. Éppen ezért a keresztény házasság egy misztérium, amely Szent Pál tanításá-
ban⁵⁷ eszményi értékeket és isteni valóságokat jelez: a Krisztus és az egyház közti kegye-
lem jele és egyúttal részese. „Nagy szentség”, amelyben a Krisztusnak az egyházzal való
közössége misztikusan és valóságosan folytatódik a történelemben. A házások, akik az
élet továbbadásával Isten munkatársai a teremtésben, munkatársává válnak az üdvös-
ség művében.

54 Vö. B. HÄRING: *Etica cristiana in un'epoca di secolarizzazione* Roma, 1973. 217-218. o.

55 Ef 5,22.25

56 E. ANCILLI: i. m. 260. o.

57 Vö. Ef 5,32

b/ A „szüzi jegyesség” misztériuma az egyházban

A keresztény szüzesség lényegében Krisztusra és az egyházra vonatkozik, és csak ebből a nézőpontból érthető helyesen. Az egyház valójában egyszerre anya, szűz és jegyes. Jegyes, aki szüzien tiszta; szűz, mivel megőrzi – szüzi teljességgel – Krisztushoz való hűségét, akinek végleges eljövételét várja.⁵⁸ Mivel pedig az egyházat keresztények alkotják, a keresztény is szűz olyan mértékben, amilyen mértékben hivatása teljességét éli, hűséges maradván Krisztushoz, azon az úton, amelyen ő maga hívja: házasságban vagy szüzességben.

Tehát minden keresztény – noha hivatása szerint különböző módon – megvalósítja a szüzi jegyesség misztériumát az egyházban. Szent Pál ezt írja: „Eljegyeztelek benneteket egy férfival, hogy tiszta szűzként vezesselek el Krisztushoz”.⁵⁹ Jóllehet a korintusi közösség bizonyára házas hívekből tevődött össze, Pál mégis úgy mutatja be Krisztusnak, mint tiszta szüzet. A szüzesség fogalmát itt Pál nyilvánvalóan kiszélesíti, vagy helyesebben mondva mélységes gyökerére mutat rá, ami a szeretet. A szüzesség valójában csak annyiban érték, amennyiben a szeretetre nyit és a szeretettől van megvilágosítva.

Önmagában a szexuális megtartóztatás, amire materiálisan szokás a szüzességet redukálni, semmilyen morális értéket nem képvisel. A házasságról való lemondás könnyen lehet a legpozitívabb értékek visszautasítása, amelyek a személyes és házas szeretetből származnak. Tehát lehetetlen a keresztény szüzességet egy pusztán természetes etika alapján megérteni, kizárva a magasabb, teológiai perspektívát. A keresztény szüzesség valóban lemondást jelent minden szexuális tevékenységről, de szabad elhatározás alapján és „szeretetből a mennyek országáért”,⁶⁰ az osztatlan szolgálatért, hogy az ember szabadon és egész életére rendelkezésre álljon, hogy látható módon megjelenítse Krisztus közvetítő szerepét, és azt a szeretetet, amivel az egyház válaszol hűségesen jegyesének féltékeny szeretetére.

AZ ÚJ LELKISÉGI IRÁNYZATOK JELENTŐSÉGE ÉS FŐBB KÖZÖS VONÁSAI

Most szeretnénk rátérni arra, hogy a Zsinat hozta „újdonságok”, hogyan valósulnak meg az új lelkiségi irányzatokban.

Talán a XII-XIII. században keletkezett szerzetesrendek által hozott megújuláshoz lehetne hasonlítani azt a hatást, amit a mai megújulási mozgalmak gyakorolnak az egyház életére. Arra már a bevezetőben utaltunk, hogy milyen óriási elterjedéssel rendelkeznek, a megkereszteltek milyen nagy számát aktivizálják ezek a mozgalmak. Korunk

---

58 Vö. Mt 25,1-13; Jel 19,7-9; 21,2-9

59 2Kor 11,2

60 Mt 19,12

pápái, püspökei és a különböző egyházi megnyilatkozások úgy tekintenek a megújulási mozgalmakra, mint a Szentlélek működésének jeleire, az egyház megújulásának biztosítékaira.

Melyek a főbb közös vonásai ezeknek az új lelkeségi irányzatoknak? A közösség, Isten igéje, testvéri szeretet, világban élés – dialógus a világgal, egység, a kereszt értékelése és Szűz Mária új fölfogása.⁶¹ Röviden ezekről a pontokról lesz szó az itt következőkben.

a/ Közösségi jelleg

Az egyház jelenkori megújulása alapvetően közösségi jellegű. Soha egyetlen zsinaton nem szerepelt annyit a „közösség” szó, mint a II. Vatikáni zsinaton. Korunk lelkeségi mozgalmaira is az jellemző, hogy tagjai, keresztény létüket, konkrét közösségben akarják megélni. Ezek a nagy egyház kristályosodási pontjai lehetnek. A meggyőződéses és elkötelezett keresztények olyan kis csoportjai, amelyek a profán társadalomban összegyűlnek, hogy Isten igéjét hallgassák, hogy az eukarisztiát ünnepeljék, hogy Krisztus testét az egyházat felépítsék és láthatóvá tegyék.⁶²

Karl Rahner a jövő egyházáról írva megállapítja: „mi idősebbek, képzésünkben eredően lelkileg individualisták voltunk – mégha örömmel celebráltuk is a közös liturgiát”. Majd megjegyzi, hogy a „közösségi tapasztalat”, a közösségi élmény nem csökkenti az egyén felelősségét, mint ahogy attól sokan félnek. Az egyén éppen itt ébred rá felelősségére. A kettő – az egyéni és a közösségi élet – nem zárja ki egymást, hanem feltételezi. Végül megállapítja: „Én azt gondolom, hogy a jövő lelkeségében a lelki-testvéri-közösségi elem, egy együtt megélt lelkeség, sokkal fontosabb szerepet játszhat”.⁶³

b/ Isten igéjének jelentősége

A második alapvető vonása a megújulási mozgalmaknak az Isten igéjére való fokozott figyelés. Sok mozgalom és lelkeség – például családmozgalmak, Pro sanctitate, Cursillos, Fokoláre, Újkatekumenátus – életében különösen is fontos a Szentírás olvasása és életre váltása. Ezek a lelkeségek többnyire úgy indultak, hogy néhány embert megragadott a Szentírásnak valamely mondata és megpróbálták megvalósítani azt. A Szentlélek egyre több fényt mutatott meg nekik és növekedésnek indultak. Elkezdték tehát élni az evangéliumot és ebből létrejött egy mozgalom, vagyis nem a mozgalom az elsődleges, hanem az evangélium megélése.

61 Vö. BALOGH J.: *Karizmák a II. Vatikáni zsinat tanításában és korunk egyházának életében* in: *Teológia* (1987) 177-181. o.

62 N. GREINACHER: *Reformiste Volskirche oder Gemeindegkirche?* in: *Diakonia* (1975) 6. 106-110. o.

63 K. RAHNER: *Elementi di Spiritualità nella Chiesa del futuro* in: *Problemi e prospettive di Spiritualità*, Brescia, 1984. 43-44. o.

1986. május 3-4-én Rómában a fokoláre lelkiesség plébánia mozgalmanak találkozója volt, amelyen a Szentatya is részt vett és beszédet mondott. Ebben aláhúzta Isten igéjének éltető szerepét: „Az egyházi közösség eredete és alapja isten igéje, amelyet hirdetnek és meghallgatnak, amelyet átélmélkednek a mindennapok ezernyi szituációjával kapcsolatban, illetve, amelynek örök igazságait alkalmazzák az élet konkrét körülményeire. Az Isten igéjéhez igazodó, néhány ember által elkezdett újfajta élet növekedésnek indul, követőkre talál. Így jön létre a közösség”.⁶⁴

c/ Testvéri szeretet

A harmadik alapvető vonás a testvéri szeretet radikálisan komolyan vétele.

Karl Rahner írja: „A felebarátra nem úgy kell tekintenünk, hogy – »amit egynek tettek« – »mintha« Jézusnak tettük volna, hanem valóban Jézusnak tettük”.⁶⁵ Ez az alapvető felismerése és meggyőződése korunk különböző mozgalmainak, kezdve Teréz anyától a Fokoláre mozgalomig.

d/ Világban élés és dialógus

Ezek az új, többnyire laikus közösségek a világban élők és nem a világtól elvonult közösségek. A Zsinat meghirdette, hogy az egyház a világban él (Egyház a mai világban). Mivel ezek a lelkiességek alapvetően nyitottak a világ felé, ezért a dialógus hordozói mind a keresztények, illetve istenhívők, mind a nemhívők irányában. A legtöbb mai lelkiességi irányzat alapvetően ökumenikus jellegű. Ezen túl korunk egyes megújulási mozgalmi új kapcsolatokat alakítanak ki a nem keresztény vallásokkal is.

e/ Egység

Az új lelkiességek fontos témája még az egység.

Míg a zsinati idők generációja vitatkozó nemzedék volt (kontesztáló közösségek), addig korunk e mozgalmában mintha eltűnt volna a kontesztálás és egészen újonnan megjelent az egység vágya és építése.

E mozgalmakra jellemző az egység kétirányú megvalósítása. Egyrészt törekszenek a közösségek tagjainak egymás közötti egységére, másrészt elkötelezetten törekszenek az egész egyházzal, a hierarchiával való egységre. Ezzel előmozdítják az egységet az egész világban. Így valósul meg, amit a **Lumen Gentium** mond: az egyház az egész emberiség egységének jele és eszköze.⁶⁶

64 GIOVANNI PAOLO II.: „*Fatevi costruttori di comunita!* in: Quaderni di gen's: Per una parrocchia-comunita, Roma, 1986. 16-17. o.

65 K. RAHNER: *A hit alapjai* Budapest, 1983. 317. o.

66 Lumen Gentium, 1.

f/ A keresz misztériuma

Ezeknek a lelkiségeknek a gyökerében ott áll a keresz, a húsvéti misztérium, amit a Zsinat újra a liturgia és a teológia középpontjába állított.⁶⁷ Újból felfedezik, hogy a megváltás csak a keresz által valósul meg, felfedezik, hogy a kereszből árad az élet.

Teréz anyáék minden kápolnájában a csupasz falon ott a keresz és a felirat: „Szomjazom!”. A taizéi lelkiségnek egyre inkább egyik lényegi pontja a kereszthódolat. Chiara Lubich az „elhagyott Jézus” titkáról beszél és lelkisége tagjai ideáljukká választják Jézust, aki minden fájdalmat magára vett. *Jean Vanier* azt írja: „Amikor igent mondunk azok felé, akiket a világban keresztre feszítettek, akkor igent mondunk a Keresztfeszítettnek a Golgotán”.⁶⁸

g/ Mária mint élet-modell

És végül sok új lelkiségben egyedülálló szerepet kap Szűz Mária. Személyében aláhúzzák, hogy laikus volt. Az ő karizmája abban állt, hogy a világban maradva megvalósította a teljes Istennek-adottságot, és megtestesülhetett benne az Ige. *Hans Urs von Balthasar* mondja, hogy az egyház alapjában véve, létében „máriás” jellegű, mert az Ige befogadója és megvalósítója.

Ma az egyház keresi a laikusok útját, a „világiak lelkiségét”. Ezek a megújulások, úgy tűnik – a Szentlélek vezetésével – éppen ezt tárják fel, ezt élik meg a Máriával való sajátos kapcsolatukban.

Dr. Kiss Imre
főiskolai docens, SZHF

---

67 Sacrosanctum Concilium, 5.

68 J. VANIER: *A közösség* Bécs, 1986. 121. o.